

Ernst Ludwig Kirchner: Soldater under bruseren. 1915. Olie på lærred. 140,3 x 150,8 cm. Museum of Modern Art, New York.

Kunstbilleder, Litteraturen Veje 2012.

dimension. Og netop dette er i eminent grad nedbrydende for psyken.

Derfor bliver 1. Verdenskrig også på lidelsens område moderne: hele spektret af moderne psykiske lidelser eksponeres i skyttegravene, og det er sørgeligt, men ikke mærkeligt, at krigen er med til at give Freud og psykoanalysen et officielt gennembrud.

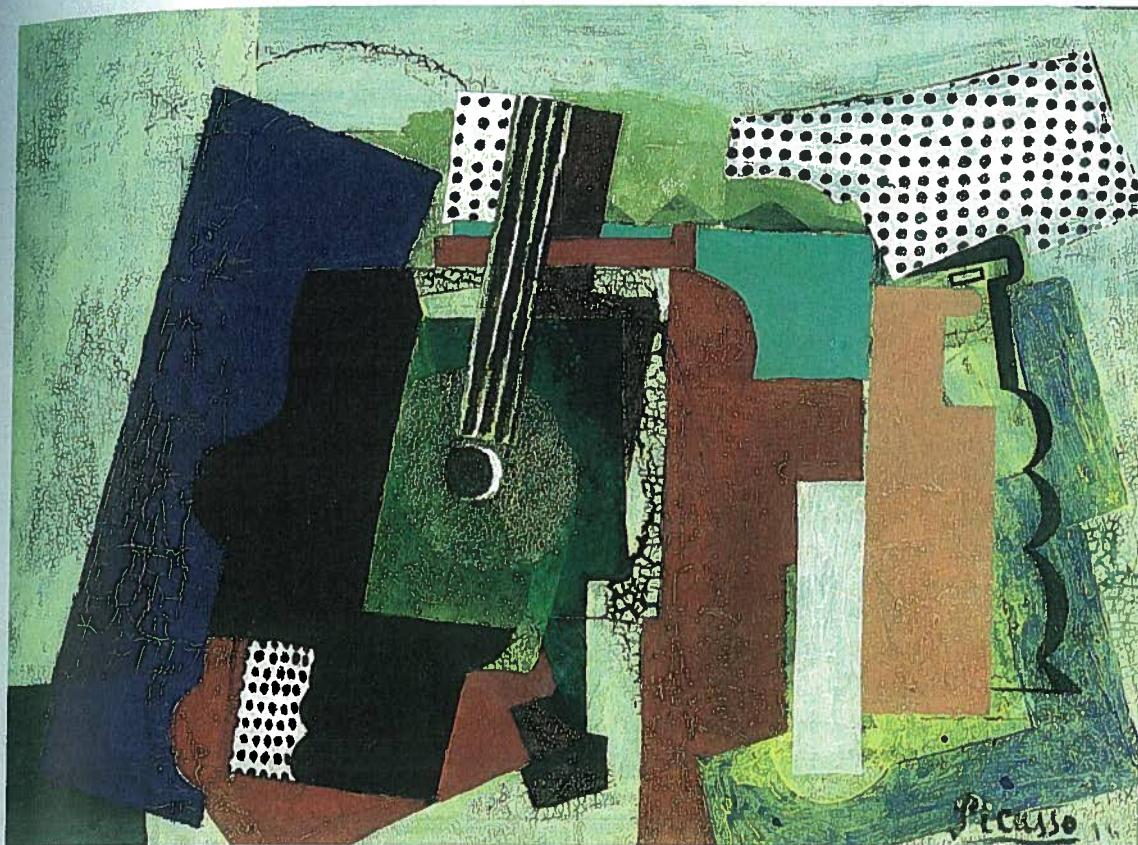
1. Verdenskrig er den første krig i historien, der i destruktionskraft har bragt sig på højde med det industrielle massesamfund. Krigen er ansigtsløs, og den efterlader den næste generation orienteringsløs. Den næste generation bliver en 'lost generation', en generation, der som det udtrykkes på dansk "måtte snuble i starten".

I kunstens verden ændrer desillusionen, traumerne, skuffelsen simpelthen dens indhold og formsprog. Desuden kan man nok sige, at ud af 1. Verdenskrig fremstår der en ny mandstype, der har følsomheden og smerteoplevelsen som psykiske kendetegn.

DE FORSINKEDE KRIGSRomaner

I litteraturen hersker der i de første ti år efter verdenskrigens afslutning tavshed. På sin vis forbløffende, eftersom krigen ændrer grundlæggende opfattelser af, hvad en mand, hvad et menneske er.

Men også litteraturen er offer for granatchok, og adskillige af de forfattere, der faktisk deltog i krigen, svor, at aldrig ville de tale om den. De

Pablo Picasso: Kubistisk komposition. 1916. Olie på lærred, 60 x 81 cm.
Statens Museum for Kunst, København.

de vestlige magter blander sig på den hvide, zaristiske, side.

I disse kampe lykkes det de tre små baltiske lande Estland, Letland og Litauen at kæmpe sig fri af Rusland, og de oplever i mellemkrigstiden deres første selvstændige eksistens som nationer.

SOVJETUNIONEN BEGEJSTRER

I Vesteuropa ser mange millioner krigstrætte mennesker den russiske revolution som en stor opmuntning. Her er en nation, der har freden og folkets lykke på dagsordenen.

Begejstringen for Sovjetunionen, som den nye russiske stat hedder, er især udpræget i intellektuelle kredse, der ud over det politiske budskab i revolutionen lægger mærke til, at den revolutionære kunst er frisk, ny og stærkt eksperimenterende, men dog med et klart formål: den er kunst for folket.

Paul Klee: Senecio. 1922.
Olie på lærred. 40,5 x 38 cm. Kunstmuseum, Basel.

Marc Chagall: Violinspilleren. 1912-13. Olie på lærred. 188 x 158 cm.
Stedelijk Museum, Amsterdam.

Digtet er naturligvis et programdigt, men det rummer alligevel en bemærkelsesværdig dobbelt-hed: Dels den åbne nysgerrighed i forhold til virkeligheden ("Er en fribytter ikke en sejler" ... "og vågnende stirrer mod livet"), dels en suveræn myndighed til at skabe verden om i kunstnerens eget subjektive billede ("at slynge sin indre verden ...").

I dette digt er den æstetiske fribytter endnu en uproblematisk figur, men det skal ændre sig. Spaltetheden mellem på den ene side den virkelige verdens levede liv, de ægte piraters simple, værdige liv, og på den anden kunstnerens iscenesættelse ved skrivebordet af det liv, de andre *lever* på liv og død, bliver et tilbagevendende tema i Tom Kristensens kunst.

I GRAV-KAMRE BLOD-BLOMSTER

SKAKTLIG-ÅNDER

KNÆLER NØGEN / UDSTRAKTE HÆNDER
O / TILBAGE TIL BLODNAT DYBT HOS MOR

OVER TAGE KRAVLER
HUGER HUS-STOR MELLEM SKORSTENE
BY-DÆMON

VERDENSKRIGENS INDFLYDELSE

Ser man nøjere efter, handler digtet om et drab på en prostitueret. For så vidt et meget socialt betonet tema, men formen er langt fra socialrealistisk. Den er en slags collage, og vi må selv sætte meningen

sammen ud fra de stykker virkelighed, kunstneren har saket ud af byen og natten.

Her er alt overflødig klippet bort og grammatikken kraftigt reduceret, verselinjerne er som overskrifter i en moderne avis: verberne slår hårdt i præsens, og personer og omgivelser beskrives stort set kun ved hjælp af substantiver og ikke-psykologiserende adjektiver.

Selve drabet på den prostituerede, købe-pigen, trænges sammen i et enkelt voldsomt billede: BLOD-FONTÆNE VÆLTER OVER KØKKEN-VASK. Ambitionen er at levere billederne uformidlet, medfølelsen er overladt til læseren selv.

Denne type poesi ville have været utænkelig uden Freud og især uden verdenskrigens drabserfaringer. Den moderne kunstner har ganske rigtigt ikke hovedet fyldt af "elverdans og elskovsdrøm-

Max Beckmann: Natten. 1918-19. Olie på lærred. 133 x 154 cm.
Kunstsammlung Nordrhein-Westfalen, Düsseldorf.

